

**KOLL PÅ
LÄKEMEDEL**

MUDRA PRAVA

Koja vam pružaju bolji
farmaceutski tretman

Vlasti i drugi u okviru sistema zdravstva izdaju propise o tome kako treba pružati zdravstvenu njegu. Većina tih propisa usmjereni su na doktore, medicinske sestre, farmaceute i upravne organe. Mnogi od tih propisa sobom nose prava za pacijente, iako pacijenti često nisu njih svjesni. „Koll på läkemedel“ (“Provjerite svoje lijekove”) želi promijeniti ovu situaciju.

„Koll på läkemedel“ (www.kollpalakemedel.se) predstavlja saradnju između švedske Nacionalne organizacije penzionera (PRO), Švedske penzionerske asocijacija (SPF Seniorerna) i Apoteketa, usmjerenu na unapredavanje farmaceutskog tretmana za starija lica. U sklopu ove inicijative je prilagodavanje određenih zdravstvenih propisa i podizanje svijesti o njima među starijim osobama kako bi one mogle postupati kao kompetentni pacijenti tokom svojih posjeta zdravstvenim institucijama.

Evo nekih vrijednih tačaka za starija lica koja uzimaju lijekove:

- **Indikatori dobre farmaceutske terapije za starija lica Nacionalnog odbora za zdravlje i dobrobit.**
Obraduje teme poput lijekova, koje bi se trebale izbjegavati kod tretmana starijih lica.
- **Odredbe Nacionalnog odbora za zdravlje i dobrobit za upravljanje lijekovima u okviru zdravstvenog sistema.**
Tu se obraduju teme poput prava starijih lica na dobar farmaceutski tretman.

- Mudra pitanja – od “Koll på läkemedel”.**

Brošura sa dobrim pitanjima koja treba postaviti kad odete kod doktora ili tokom drugih kontakata u zdravstvenom sistemu.

Informacije su dostupne na vebajtu Nacionalnog odbora za zdravlje i dobrobit www.sos.se ili na vebajtu “Koll på läkemedel” www.kollpalakemedel.se.

Farmaceutski tretman starijih lica - veliki izazovi

S povećanjem broja godina, rastu i morbidnost i učestalost stanja koja mogu dovesti do bolesti (npr. visoki krvni pritisak, visoki šećer u krvi ili visok nivo lipida u krvi).

Shodno tome, mnoga starija lica se tretiraju sa nekoliko lijekova - upotreba više lijekova. Nije rijetko da pacijent ima 5-10 različitih lijekova, a ponekad i više.

U međuvremenu, kao rezultat i bolesti i samog procesa starenja, sposobnost tijela da apsorbuje i izlučuje lijekove se mijenja, i može se popravljati a i opadati. Takve promjene mogu biti od velike važnosti po efekte i nusefekte tretmana.

Mnogi lijekovi takođe su povezani s povećanim rizikom od interakcije sa drugim lijekovima - kako različiti lijekovi utiču jedan na drugog i da li ometaju jedan drugog ili ne - što može imati negativnog efekta na pacijente.

Pored toga, mnogi stariji pacijenti s različitim bolestima imaju nuspojave poput poremećene ravnoteže, što povećava rizik od padova i povreda. Ako se uzme skupa, mnogi od ovih faktora mogu dovesti prednosti od tretmana pod znak pitanja.

Situacija je isto tako komplikovana jer mnogi pacijenti, posebno stariji, primaju lijekove koje im je prepisalo nekoliko različitih doktora koji ne znaju za recepte od svojih kolega. Shodno tome, nijedan doktor nema sveobuhvatni pregled svih lijekova koje pacijenti uzimaju. Iako svaki propisani lijek može biti itekako opravdan, sveukupni efekat svih pacijentovih lijekova može ipak biti nepovoljan ili čak i škodljiv. Iz tog razloga, tretman starijih i pacijenata sa višestrukim dijagnozama predstavlja velike izazove i posebne probleme, i za doktore i za pacijente.

Stariji pojedinci sa mnogo lijekova

Mnogi stariji ljudi uzimaju dnevno po nekoliko različitih lijekova, koje prepisuju različiti doktori koji nemaju ukupnu sliku svih potreba i tretmana pacijenta. Ako uzimate lijekove koji se ne bi trebali kombinovati, pod rizikom ste da doživite neželjene efekte.

Štaviše, stariji pacijenti sa višestrukim dijagnozama često uzimaju više od deset različitih lijekova dnevno, a mnogi primaju lijekove koji nisu prikladni za starija lica.

S obzirom da upotreba više lijekova može biti veliki problem, cilj bi trebao biti da se smanji broj prepisanih lijekova. Međutim, upotreba više lijekova nije se promjenila toliko jasno koliko se zadnjih godina promjenila upotreba neprikladnih lijekova.

Jedan način da se unaprijedi tretman lijekovima za starija lica je da se pružaju redovne revizije lijekova. Nacionalni odbor za zdravlje i dobrobit donio je odluku da svi ljudi stariji od 75 godina koji uzimaju više od pet lijekova imaju pravo da zatraže reviziju lijekova jednom godišnje. Kao pacijent, vi možete zakazati termin kod svog doktora u svrhu te revizije.

Olämpliga läkemedel (neprikladni lijekovi) – koje starija lica trebaju izbjegavati

Kako se navodi u "Indikatorima dobre farmaceutske terapije za starije pojedince" Nacionalnog odbora za zdravlje i dobrobit, kod tretmana starijih lica određene lijekove treba izbjegavati. Mi te lijekove nazivamo "neprikladnim lijekovima" jer su povezani sa visokim rizikom od nuspojava kod starijih lica. Poznavanje neprikladnih lijekova među pružateljima zdravstvene njegе nije adekvatno.

Lista lijekova koji nisu prikladni za starije pojedince može se pronaći na "**Nemudroj listi**", dostupnoj na vebajtu "Koll på läkemedel". Poznavanje ovih lijekova trebalo bi biti uobičajeno poznato kako bi se smanjila njihova upotreba, a time i smanjili nepotrebni nusefekti.

Na primjer, potrebna je povećana svijest o povezanosti između upotrebe neprikladnih lijekova i nesreća sa padovima kod starijih lica, koje su ionako vrlo česte.

Mnogi stariji pojedinci još uvijek uzimaju neprikladne lijekove

Starija lica koja uzimaju neprikladne lijekove su pod visokim rizikom od nuspojava. Kod mlađih i ljudi srednje dobi, rizik od nuspojava od tih lijekova je značajno manji. Kao rezultat "Koll på läkemedel" i niza drugih mjera, upotreba kod ljudi preko 80 godina je zadnjih godina opala as nekih 31% za neke od lijekova u 2010. na nekih 15% u 2017. Uprkos preporukama Nacionalnog odbora za zdravlje i dobrobit i naporima na smanjivanju takve upotrebe, ona je još uvijek značajna. Razlike između gradskih vijeća i opština su velike; u nekim opštinama stopa upotrebe neprikladnih lijekova je još uvijek 30% u ovoj dobnoj skupini, dok je u drugim opala na manje od 10%. Također vrijedi napomenuti da su neprikladni lijekovi češće zastupljeni kod žena nego kod muškaraca. Cilj inicijative "Koll på läkemedel" je da postotak starijih lica koji uzimaju te lijekove nastavi da opada i da ostane na niskom nivou. Ipak, upotreba takvih lijekova neće biti potpuno eliminisana iz medicinskih razloga.

Informacije i obrazovanje

Više informacija o lijekovima za starija lica dostupno je na vebajtu www.kollpalakemedel.se.

Postoje i programi i materijali za e-obuku o lijekovima koji se mogu koristiti u kombinaciji sa informativnim i edukativnim aktivnostima za starija lica.

NEMUDRA LISTA

Tako "Koll på läkemedel" naziva lijekove koji bi se prema onom što navodi Nacionalni odbor za zdravlje i dobrobit trebali izbjegavati kod tretmana starijih lica, a koji se obično prepisuju. Lista je iz avgusta 2018. godine. Ažurirana lista takođe je dostupna na www.kollpalakemedel.se ili na vebajtu Nacionalnog odbora za zdravlje i dobrobit www.sos.se / aldre/aldreshalsa/aldreochlakemedel.

Naziv supstance (generički naziv)	Naziv lijeka ¹
LIJEKOVI PROTIV GASTROINTESTINALNIH BOLESTI I MUČNINE	
Hyoscamine	Egazil
Hyoscine	Scopoderm
Dimenhydrinate	Calma
Meclizine	Postafen
Hyoscine Butylbromide	Buscopan
LIJEKOVI KOJI UTIČU NA FUNKCIJU MOKRAĆNOG MJEHURA	
Oxybutynin	Ditropan
	Kentera
	Oxybutynin
Tolterodine	Detrusitol
	Tolterodine
Solifenacin	Vesicare
Darifenacin	Emselex
Fesoterodine	Toviaz
ANALGETICI	
Codeine	Citodon
	Panocod
	Codeine
	Paracetamol/codeine
	Altermol
	Treo Comp
Orphenadrine, kombinacije	Norflex
	Norgesic
Kombinacije proizvoda morfija	Morphine-scopolamine (Sw: Morfin-Skopolamin)
	Spasmofen
Kombinacije proizvoda kefebemidona	Ketogan
Tramadol	Dolatramyl
	Gemadol
	Nobligan
	Tiparol
	Tradolan
	Tramadol
LIJEKOVI PROTIV PARKINSONOVE BOLESTI	
Biperiden	Akineton
Trihexyphenidyl	Pargitan

Naziv supstance (generički naziv)	Naziv lijeka ¹
LIJEKOVI ZA TRETMAN AGITACIJE, ANKSIOZNOSTI I NESANICE, KAO I ANTIKONVULZIVNI LIJEKOVI	
Hydroxyzine	Atarax
	Hydroxyzine
Diazepam	Stesolid
Propiomazine	Propavan
Nitrazepam	Mogadon
	Nitrazepam
	Apodorm
Flunitrazepam	Flunitrazepam
ANTIDEPRESIVI	
Clomipramine	Anafranil
	Clomipramine (Sw: Klomipramin)
Amitriptyline	Saroten
Nortriptyline	Sensaval
Maprotiline	Ludiomil
LIJEKOVI PROTIV NPR. ALERGIJE I ANKSIOZNOSTI	
Alimemazine	Theralen
Promethazine	Lergigan
Clemastine	Tavegyl
ANTIPSHOTICI/NEUROLEPTICI	
Chlorpethixene	Truxal
Prochlorperazine	Prochlorperazine (Sw: Proklorperazin)
Levomepromazine	Nozinan
	Levomepromazine
Clozapine	Clozapine
	Leponex
ANTIKOLINERGICI (koji nisu spomenuti u drugim grupama)	
Atropine	Atropine
Glycopyrronium	Robinul
LIJEKOVI PROTIV SRČANE ARITMIJE	
Disopyramide	Durbis Retard
LIJEKOVI PROTIV DIJABETESA	
Glibenclamide	Daonil
	Glibenclamide (Sw: Glibenklamid)

¹Samо jedan naziv brenda lijeka je dat na stolu, tj. ne naziv kompanije niti različite forme lijeka, npr. ekstra jaki, na zadržano otpuštanje, itd. Sve varijacije lijeka sa različitim supstancama date su na listi na vebaju.

Savjeti za starija lica koja uzimaju lijekove

Ako ste starije lice koje uzima jedan od ovih lijekova, ili ako ste rod starijem licu kome je prepisani lijek uključen na listu neprikladnih lijekova za redovnu upotrebu, važno je o tom pitanju razgovarati sa vašim doktorom. Ponesite listu sa sobom kad budete idući put išli doktoru i upitajte svog doktora ima li kakvog rizika od nuspojava od lijeka.

Ako ste imali neke od nuspojava, važno je da obavijestite svog doktora.

Uvijek možete pronaći informacije o različitim nusefektima lijekova u informacionoj brošuri iz ambalaže ili ako posjetite www.fass.se i potražite informacionu brošuru iz ambalaže za te lijekove.

Odaberite FASS Allmänhet (za javnost) i unesite naziv proizvoda u polje za pretragu kako biste pronači informacionu brošuru iz ambalaže.

Svrha propisa Nacionalnog odbora za zdravlje i dobrobit je da se pruži bolji tretman starijim licima koja uzimaju previše lijekova. Problemi povezani s upotrebom više lijekova postali su učestali, jer stalno ima dostupnih novih lijekova i broj receptata se povećava. Rizik od nuspojava i povreda kod starijih pacijenata je veći nego u drugim dobnim skupinama, a taj rizik se povećava kada doktor "tretira svaku bolest posebno" umjesto da provede sveobuhvatnu procjenu stanja. Također se i prečesto dešava da se otpočeti tretman ne prati i ne evaluira redovno.

Vaša mudra prava

Propisi Nacionalnog odbora za zdravlje i dobrobit obuhvataju tri različite stvari koje starija lica koja uzimaju lijekove mogu zatražiti:

Jednostavna revizija lijekova

1. Jednostavna revizija lijekova nosi sobom analizu svih lijekova koje uzimate, kao i procjenu toga da li je tretman u cijelini prikladan i

bezbjedan. Ako imate više od 75 godina i uzimate vipe od pet lijekova, možete zatražiti jednostavnu godišnju reviziju lijekova, na primjer:

- kada odete kod doktora u dom zdravlja (primarna zdravstvena njega, itd.)
- kada mijenjate vrstu njege, npr. u kombinaciji sa hospitalizacijom, otpočetom njegovom u domu, ili kad se selite u rezidencijalni objekat za njegu
- najmanje jednom godišnje za lica koja žive u rezidencijalnom objektu za njegu ili primaju usluge pomoći kod zdravstvene njege kod kuće Pacijenti koji imaju jednostavnu farmaceutsku reviziju trebali bi isto tako dobivati informacije o potencijalnim problemima vezanim za lijekove otkrivenima u vrijeme revizije, njihovim uzrocima i koje bi se korektivne mjere trebale poduzeti.

Nakon toga, pacijenti će dobiti ažuriranu listu lijekova. Ako se informacije ne mogu pružati direktno pacijentu, one će se pružati porodici.

Sve mjere su dokumentovane u kartonu pacijenta.

2. Dubinska farmaceutska revizija

Dubinska farmaceutska revizija temeljitija i je obimnija. Ona se pruža istoj grupi pacijenata ako se problemi nastave nakon jednostavne revizije. Inače važi isto kao i za jednostavnu reviziju lijekova. Dubinske revizije lijekova isto se tako prate i dokumentuju. Pojedinačne prilagođene informacije o rezultatima trebale bi se dati i pacijentu.

3. Istorijat uzimanja lijekova

U istorijatu lijekova navode se receipti koji su izdavani ili mijenjani pacijentima koji su primljeni u bolnicu ili koji će nastaviti svoj tretman putem domova zdravlja. On se daje pacijentu ili članu porodice u vrijeme otpuštanja. Informacije se moraju prenijeti u dom zdravlja (tj. u primarnu njegu pacijenta) istog dana kad se pacijent otpušta iz bolnice. Pacijent ili član porodice isto će tako dobiti kopiju istorijata lijekova i ažuriranu listu lijekova.

Dodatna podrška

Možete dobiti podršku i informacije od apotekara u svojoj apoteci. Pored savjeta koje dobijete kad podignite svoje lijekove, možete zatražiti i sljedeće:

- **Lično savjetovanje o lijekovima**

U Apoteketu se može zakazati lična sesija savjetovanja o lijekovima. Ta usluga, koja je besplatna, uključuje da se sjedne s poesbno obučenim apotekarom da se izvrši pregled lijekova i kako se oni uzimaju. Apotekar onda daje savjete o lijekovima na osnovu potreba pacijenta.

- **Elektronska ekspertna podrška - EES**

Kao pacijent, vi možete zatražiti EES reviziju u svojoj apoteci. EES je sistem koji apotekar može upotrebiti da bi analizirao vaše recepte. Svrha sistema je da se unaprijedi kako se lijekovi koriste i da se poveća bezbjednost pacijenta. U sistemu se mogu identifikovati lijekovi sa istim efektima, lijekovi koji imaju međusobnu interakciju, neprikladni lijekovi i greške u doziranju.

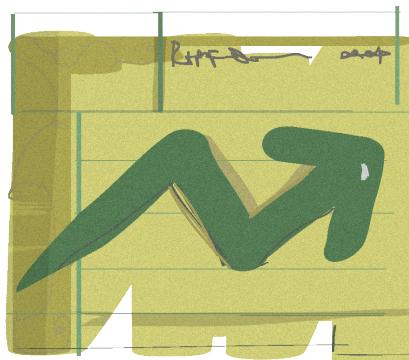
Za EES je odgovorna agencija eHealth. Postoje i informacije na vebajtu "Koll på läkemedel".

Dodatni savjeti i podrška mogu se pronaći na vebajtu www.kollpalakemedel.se, a oni mogu biti korisni po pitanju vašeg farmaceutskog tretmana. Posjetite odjeljak "Guider och Råd" ("Smjernice i savjeti") i klinite na "För patienter" ("Za pacijente"). Tu se mogu naći i podrška i savjeti za članove porodice.

Mudra pitanja

Mnogi problemi vezani za farmaceutski tretman mogu se riješiti u dijaligu sa doktorom ili apotekarom. Kao pacijent, vi biste se uvijek trebali pripremiti kada idete doktoru tako da možete postaviti dobra pitanja. Nije uvijek lako zapamtiti koja pitanja možda želite postaviti. Zato brošura Mudra pitanja može biti krajnje korisna.

Ona je dostupna na vebajtu www.kollpalakemedel.se, gdje je možete naručiti i u štampanom obliku. Posjetite vebajt i kliknite na "Beställ" i ne možete pogriješiti. Također možete poslati e-poštu na kollpalakemedel@apoteket.se ili kontaktirati svoju lokalnu organizaciju u okviru Nacionalne organizacije penzionera (PRO) ili Švedske penzionerske asocijacije (SPF Seniorerna).

Rezime vaših prava

Ako ste starije lice (posebno ako imate više od 75 godina i uzimate više od pet lijekova), trebali biste vršiti svoje pravo naredni put kad odete u dom zdravlja tako što ćete zatražiti sljedeće:

- Da vam se obavi jednostavna revizija lijekova.
- Da dobijete pismenu obavijest o rezultatima revizije i eventualnih korektivnih mjera koje su poduzete.
- Ne biste više trebali uzimati nikakve neprikladne lijekove osim ako nema specijalnih razloga da se to čini.
- Zakažite termin u svrhu razgovora o mudrim pitanjima o tome kako da uzimate lijekove koji se odnose na vas.

Također biste trebali insistirati na tome da jedan doktor treba **da preuzme sveukupnu odgovornost za sve vaše lijekove** i obezbijediti da taj doktor ima informacije o lijekovima koje ste dobili od svih drugih doktora ili o lijekovima koji nisu na recept/biljnim preparatima, itd. a koje uzimate.

**Više informacija i kontakt podataka dostupni su na
[www.kollpalakamedel.se](http://www.kollpalakemedel.se)**

**Ova brošura dostupna je na vebajtu u pdf
formatu.**

Kontakt: kollpalakamedel@apoteket.se

Brošuru su sačinili "Provjerite svoje lijekove (Check your drugs)".
Saradnja između

PRO

 apoteket